

ВІДГУК

**офіційного опонента Костікової Ілони Іванівни,
доктора педагогічних наук, професора,
на дисертаційну роботу Чжан Кай**

«Розвиток цифрової компетентності здобувачів закладів вищої освіти в умовах змішаного навчання (на прикладі Китайської Народної Республіки)», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», галузь знань «Освіта/Педагогіка»

Актуальність дисертаційної роботи дисертанта обумовлена сучасною цифровізацією суспільства. Під час цифрових перетворень великого значення набуває питання формування цифрової компетентності здобувачів закладів вищої освіти Китаю. У роботі наголошено на включення цифрової компетентності у курси змішаного навчання, надання онлайн-ресурсів та підтримки здобувачам, заохочення здобувачів до активної участі в цифровій освітній діяльності. З огляду на це, цілком виправданим видається прагнення дисертанта глибше дослідити окреслену проблему.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складовою частиною наукового дослідження Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою «Управління формуванням професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього середовища» (номер державної реєстрації 0120U104231). Вищезазначене дає підстави для визначення дослідження як актуального та своєчасного.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації є високим й базується на аналізі наукових джерел за окресленою проблемою, скоординованій постановці мети й завдань дослідження, застосування сучасних методів дослідження, зіставленні й критичному аналізу отриманих результатів, визначенні власних висновків.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

забезпечується: чітким визначенням наукового апарату дисертації (мета, завдання, об'єкт, предмет); адекватними загальнонауковими методами; методами математичної статистики, а саме показниками описової статистики, критерієм Крамера-Уелча, де G – критерій знаків, критерієм Пірсона χ^2 ; достатньою джерельною базою (119 найменувань), аутентичними китайськими дослідженнями; аналізом стану наукового дослідження проблематики дисертації. Для дисертації характерні аналітичні методи викладання теоретичного матеріалу, різноманітні методи проведення експерименту. Автор уважно та неупереджено аналізує, розмірковує над фактами, цифрами, відомостями наукового характеру.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що вперше обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено авторську модель розвитку цифрової компетентності здобувачів закладів вищої освіти в умовах змішаного навчання на прикладі університету Китайської Народної Республіки (КНР).

Практичне значення результатів дослідження. Автором розроблено інтерактивний підручник «Сучасні освітні технології» для майбутніх викладачів (бакалаврату) за спеціальністю «Сучасні освітні технології» (цільовий курс із застосування сучасних освітніх технологій) та МООС курс (<https://xueyinonline.com/detail/235723134>). Автор є фасилітатором теми з вивчення формування цифрової компетентності Департаменту освіти провінції Сичуань, КНР. Практична цінність підготовлених матеріалів підтверджується їх впровадженням в освітній процес Сичуанського педагогічного університету, Нейцзянського педагогічного університету, Лешаньського педагогічного університету, Чунцінського педагогічного університету, про що є відповідні довідки впровадження.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. За темою дисертаційної роботи вийшло друком 16 наукових праць, із них: 5 статей опубліковано в провідних наукових фахових виданнях України категорії Б; 2 статті в періодичних наукових виданнях, проіндексованих у

базах даних Scopus і Web of Science; 1 стаття в періодичному науковому виданні інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу (Республіка Польща), 4 статті в інших журналах і періодичних виданнях; 5 тез доповідей у матеріалах наукових конференцій. Авторський внесок окреслено у кожній роботі, яка є у співавторстві. Цілком належним, на наш погляд, є рівень повноти викладу автором основних положень, результатів, висновків дисертації.

Характеристика основних положень роботи. На нашу думку, особливого значення у роботі набуває намагання автора проаналізувати специфіку цифрової компетентності студентів в Китайській Народній Республіці. В першому розділі автор дає власне бачення Рамки цифрової грамотності, спираючись на ідеї іноземних (американських, британських) дослідників, різноманітні підходи до окресленої проблеми.

При аналізі основ цифрової компетентності враховано також корейські Стандарти здатності застосувати новітні технології. Проаналізовано стандарти ЮНЕСКО-TIP, що складаються з 4 вимірів і 16 індикаторів для підготовки вчителів до інтеграції технологій, які є частиною Програми професійного розвитку в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (TIP), як вказано в таблиці 1.5. На наш погляд, вдало і ґрунтовно проаналізовано Китайський стандарт можливостей застосування новітніх технологій у таблиці 1.7.

У другому розділі, значущість роботи, що рецензується, підсилюється з'ясуванням засад моделювання педагогічних систем. Автором здійснено різні види аналізу – контент-аналіз, факторний аналіз та валідаційний факторний аналіз. Потужним є застосування 42 індикаторів ефективності та результативності складу цифрової компетентності здобувачів, як показано в таблиці 2.1. В науковому обґрунтуванні моделі доречним здається опитувальник, розроблений переважно на основі початково запропонованої моделі цифрової компетентності, друга частина якого спирається на п'ятибальну шкалу Лайкерта. Зміст цього опитувальника наведено в Додатку 1.

Заслуговує, на наш погляд, особливого схвалення аналізі специфіки змішаного навчання в Китаї, автором аналізуються праці китайських дослідників. Досить вдало автором окреслено методику розвитку цифрової компетентності на основі MOOC+SPOC, масових та приватних онлайн-курсів, здійснено їх порівняльний аналіз. Логічно окреслено технологію розвитку цифрових здібностей на основі гібридного навчального інструменту «Клас дощу», що інтегрує інструменти новітніх технологій у PowerPoint і WeChat. Цей новітній інструмент корегується опитувальником платформи «Blue Ink Cloud Class» у формі запитань-відповідей, мозкового штурму та голосування.

Також автором успішно схарактеризовано новітню технологію розвитку цифрового потенціалу, інтернет-платформи для навчання на основі «UMU» – мобільного інтернет-продукту, підтриманого пекінською компанією; у розділі вказано конкретні приклади її використання. Вкрай важливим у розділі є аналіз технології розвитку цифрових здібностей, заснований на «Super Star Learning Pass» – професійній мобільній навчальній платформі для смартфонів, планшетів та інших мобільних терміналів.

У третьому розділі наголошення дисертантом на ідеї дослідження, яка полягає в розробці контенту за допомогою MOOC-курсів, тематичних тренінгів, студентських змагань та інших аспектів у змішаному навчальному середовищі, здається доречним. Обґрунтованою є тристороння співпраця, створення «панорамного» гібридного інтелектуального механізму побудови та просування навчання «університети + уряд + підприємства» на прикладі створення Альянсу цифрової освіти провінції Сичуань, КНР.

Як позитивний момент третього розділу необхідно відзначити практичну програму розвитку цифрової компетентності, експериментальний етап планування дослідження, зміст класифікації цифрових можливостей, систему навчальних програм (дисциплін) з розвитку цифрових можливостей з опорою на цифровізацію освіти 2.0 у 2022 та 2023 роках.

Важливою і надійною в третьому розділі роботи є вибірка учасників дослідження – 458 учасників з 2 університетів КНР, а також критичне ставлення автора до експериментального викладання, яке описано детально, покроково, ґрунтовно. Воно супроводжується скріншотами, таблицями, прикладами, а також важливим є впровадження під час експерименту авторського підручника "Сучасні освітні технології», використання якого описано досконало.

Окремого схвалення заслуговує в третьому розділі аналіз результатів педагогічного експерименту, який показує дані формування цифрової компетентності студентів різного фаху – політика, хімія, спорт, китайська мова, фізика, музика, математика, географія, образотворче мистецтво, іноземна мова, освіта, коли проводилося тестування, анкетування 660 здобувачів. Формування цифрової компетентності прослідковується детально на прикладі чотирьох технологій, а саме: "Клас дощу", "Навчальний абонемент", "Інтерактивне навчання в UМУ" та "ООС+SPOC".

Доволі цікавим в педагогічному експерименті є подання автором інтерв'ю здобувачів експериментального класу, вибірка 1721 студента з 1 університету для формування цифрової компетентності на основі "УМУ" з 01 березня 2020 року по 20 травня 2020 року. Також важливим є окреслення автором цілей навчальних курсів на базі закладів вищої освіти для підготовки бакалаврів в Китаї, особливого значення набуває врахування інструментів цифрових технологій (Camtasia, Wancai Animation Master), інструментів відеоконференцій (Tencent Class, Learning Music), цифрових платформ для взаємодії (QQ, WeChat, Netcom), цифрових платформ для організації і управління (QQ, WeChat, WPS). Досить вдалим у третьому розділі є авторські методичні рекомендації з формування цифрової компетентності здобувачів КНР і поради на рівні університету, викладача, студента.

Проте, попри велику та потужну аналітичну роботу, до дисертації є певні зауваження і побажання.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації:

1. На жаль, у роботі існують технічні повтори деяких речень тексту, помилки, описки, невдалий або некоректний переклад з китайської мови. У вступі роботи щодо ступеня наукової розробки проблеми перераховуються дослідники, вартувало б дати посилання на їх праці.
2. У першому розділі роботи пропонується аналіз поширених теорій біхевіоризму, когнітивізму, конструктивізму, коннективізму, що є загальновідомими фактами. Також автором пропонується аналіз американського, британського, корейського Стандартів кваліфікації технологій освіти, а також Стандарти Євросоюзу, ЮНЕСКО. На наш погляд, у контексті роботи було б доцільно окреслити переваги кожного з них і визначитися, до яких ідей більш схильна китайська система освіти.
3. У другому розділі дисертаційного дослідження при представленні моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів (рис. 2.2.) до структури методології додано компетентність, співпраця, здібності, інтелект, що не є дотичними, на наш погляд.
4. У третьому розділі дисертації вказано дані про 63 університети Китаю для проведення емпіричного дослідження, яке тривало два роки і чотири семестри, проте така велика цифра здається необґрунтованою. У меті експерименту згадана перевірка умов викладання, проте вона не знайшла відображення у роботі. Протягом експерименту вказано, що автор дослідив понад 30 державних освітніх бюро, 10 підприємств, 30 університетів, проте, така перебільшена цифра здається також необґрунтованою з урахуванням спрямованості студентів педагогічних університетів – майбутніх учителів.
5. У третьому розділі дисертації також вказано період проведення експерименту з 09/2020 по 12/2020, коли проводилася онлайн та офлайн практика змішаного викладання. Проте, було б краще вказати, що саме пандемія Ковід-19 змусила всіх працювати онлайн, отже, це не був вибір студентів чи викладачів. На нашу думку, було б дотичним вказати на вплив негативних факторів того періоду під час пандемії на ефективність і

результативність навчання (психологічних: боязнь бути інфікованим, стрес, страх за життя близьких людей, втрата впевненості у майбутньому, педагогічних: проблеми з опануванням деяких засобів навчання, особливості онлайн оцінювання; технічних: проблеми із зв'язком, Інтернетом тощо). Викликає деяку неузгодженість період проведення експерименту, адже у таблиці 3.19 сказано, що здобувачі були обрані й задіяні у 2018 році. До того ж у висновках до розділу вказано, що пілотній експеримент виявив 63% здобувачів, які не володіли комп'ютером, що викликає сумнів в епоху цифрових технологій, особливо в Китаї.

6. У запропонованих наприкінці роботи загальних висновках вказано, що під час аналізу надійності за допомогою альфа-моделі було отримано загальний коефіцієнт Кронбаха для 22 латентних змінних, однак, про це не було згадано у роботі. Також автор вказує, що було проведено експеримент з метою апробації педагогічних умов, однак підтвердження цьому у роботі також відсутнє. Також у бібліографії дисертації відсутні DOI чи URL навіть у сучасних працях останніх років, що є досить дивним в контексті тематики роботи і цифровізації бібліографічних посилань.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер, не зменшують загальної позитивної оцінки й теоретичної, наукової цінності виконаної роботи, яка є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Чжан Кай «Розвиток цифрової компетентності здобувачів закладів вищої освіти в умовах змішаного навчання (на прикладі Китайської Народної Республіки)» за своїм змістом відповідає спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Дисертація має значущість для сучасної освіти і науки, практики цифровізації освіти. Робота виконана на належному теоретичному і практичному рівні. За актуальністю, науковою новизною, вірогідністю та

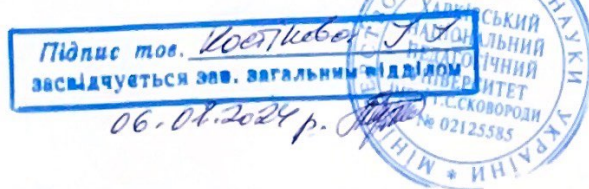
практичною цінністю, змістом, завершеністю дисертація відповідає сучасним вимогам.

Робота є завершеною працею, в ній отримано нові обґрунтовані результати. Усе це дає підстави дійти висновку про те, що представлена на захист дисертація Чжан Кай «Розвиток цифрової компетентності здобувачів закладів вищої освіти в умовах змішаного навчання (на прикладі Китайської Народної Республіки)» відповідає вимогам до дисертацій, порядку присудження наукового ступеня доктора філософії, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами, внесеними згідно Наказу МОН України від 31.05.2019 р. №759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 № 341), а її автор – Чжан Кай – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», галузь знань «Освіта/Педагогіка».

Опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і практики англійської мови
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

Ілона КОСТИКОВА

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ПТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №04/05/02-1277 від 09.04.2021;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: КОСТІКОВА ІЛОНА ІВАНІВНА 2678021286;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2678021286;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 5E984D526F82F38F0400000016D3B01F4A4AE04;
Видавець кваліфікованого сертифіката: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК";
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 12:31 29.02.2024;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 12:31 29.02.2024;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)